

ŠALEŠKI UPORNIK

Šaleški upornik je interno glasilo območnega združenja ZZB NOB Velenje, letnik II, številka 3, junij 2004

Spomenik neznanemu borcu v Paki (Foto: M. Marinšek)

BORCI, NAPREJ

Trdi naši so koraki,
stisnjene so vsem pesti,
smrt tlačanstvu in
sovragu,
naše geslo se glasi.

Stopamo ponosno
preko gor, ravnin,
naj naš strel odjekne
do vrhov planin.

Narod ti slovenski,
v vrste naše zdaj,
naj sovrag peklenski
zgine vekomaj.

Pesem borcev hrabrih
naj povsod doni,
svoboda nam zlata
z vzhoda že žari.

*Matevž Kolar-Mato
26-letni delavec, politkomi-
sar I. bataljona Cankarjeve
brigade. Besedilo je nastalo
junija 1944 v Hinjah.*

V poletnih dneh, ki so pred nami, se bomo dostikrat podali v bližnje gozdove nabirat borovnice, gobe, ali pa kar tako - na sprehod.

Morda bomo ob gozdni potki naleteli na pomnik neznanemu borcu. Postojmo za trenutek in se v tišini poletnega dne poklonimo njegovemu spominu ...

Uvodnik

Prve volitve v evropski parlament so za nami. Dobili smo tri poslanke in štiri poslance, ki bodo nas, predvsem pa svoje politične opcije in programe, zastopali v pomembni evropski instituciji. Zmagali so slavile t. i. pomladne stranke. Ocene za neuspeh levice so različne. Eni pripisujejo poraz premajhni udeležbi, spet drugi premajhni obveščeni, tretji pa trdijo, da je za neuspeh kriv deževen dan. Po mojem mnenju to slednje še najmanj drži.

V mesecu maju smo imeli redno letno konferenco združenja, kjer smo ocenili naše dosedanje delovanje. Naša skupna ugotovitev je bila, da smo v prvi polovici mandata uspešno realizirali večino nalog, ki smo si jih zadali za celoten štiriletni mandat. Vsi prisotni v dvorani Mestne občine Velenje smo soglašali z oceno, da so vse tri občine, ki jih naše združenje teritorialno pokriva,

naklonjene sodelovanju z nami. Brez sodelovanja vseh treh županov bi bilo naše delovanje zelo okrnjeno. Pred nami so tradicionalne prireditve in aktivnosti. Že sedaj vas vabim, da se srečamo prvo soboto v septembru na Graški Gori - Gori jurišev. Prireditve se bo odvijala v času volilne kampanje za volitve v državni zbor in bo primeren trenutek za naše javno sporočilo o podpori posameznim opcijam.

Prihaja čas počitnic in želim vam, da jih preživite tako, kot ste načrtovali. Predvsem pa vam predlagam, da najdete čas za svoje potomce, ki bodo v teh dveh mesecih imeli nekoliko več časa za druženje z vami.

Vse dobro!

Bojan Kontič

ŠALEŠKA DOLINA (VELENJE, ŠOŠTANJ, ŠMARTNO OB PAKI) 6.4.1941-9.5.1945

NA VELENJSKEM GRADU JE ODPRTA PRENOVLJENA ZBIRKA

12. maja je na Velenjskem gradu ministrica za kulturo Andreja Rihter svečano odprla „prenovljeno zbirko NOB“. Kar nekaj let je minilo od takrat, ko je bila zaradi zastarelosti zaprta zbirka NOB Šaleške doline, potem pa zaradi prostorske stiske ni bila prenovljena in znova postavljena. Zdaj se je to vendarle zgodilo, seveda pa muzealci obljublajo, da je to pravzaprav šele začetek in, da se bo v prihodnjih letih še dopolnjevala.

Razstava je postavljena tako, da poskuša obiskovalcu predstaviti obdobje 2. svetovne vojne v vsej njeni razsežnosti. Okupacija slovenske Štajerske in vsi ukrepi okupatorja so bili naravnani tako, da niso dopuščali Slovencem nikakršnih možnosti preživetja. Cilji okupatorja so bili to deželo v roku 3 do 5 let popolnoma

ponemčiti. Okupacija, nasilje in teror nad prebivalstvom sta nujno vodila v upor, ki je bil praktično edini izhod. Drugi del razstave je posvečen odporu Slovencev, narodnoosvobodilnemu gibanju (poudarek seveda na 14. diviziji in njeni aktivnosti v naših krajih) in seveda kapitulaciji nemških enot v

Topolšici. Rdeča nit razstave je pesnik Karel Destovnik Kajuh (poleg njega sta posebej prikazana še oba narodna heroja Dušan Mravljak Mrož in Muha Pintar Toledo in skozi njiju številni borci, aktivisti in vsi tisti brezimni posamezniki, ki so sodelovali v množičnem, vse-ljudskem odporu proti okupatorju) in njegova poezija. Povezovalni element razstave je češnjev cvet vzeti iz njegove pesmi, ki naj bi simboliziral in nakazoval protivojno misel in sporočilnost te razstave (med drugim tudi v vitrini z orožjem).

Razstavo si lahko, tako kot ostale zbirke na Velenjskem gradu, ogledate vsak dan, razen ob ponedeljkih od 9. do 17. ure!
(foto: Muzej Velenje)

TAKO SE TKEJO PRIJATELJSKE VEZI

Krajevna organizacija ZB Levi breg-Velenje je 19. maja letos organizirala že deveti izlet po vrsti. Vsako leto se enkrat ali dvakrat na leto podamo na skupno in dobro organizirano potovanje z avtobusom po Sloveniji. Tako smo v zadnjih letih spoznavali prelepe kotičke domovine, se seznanili z mnogimi kraji, kulturno-zgodovinskimi spomeniki in spomeniki iz NOB. Občudovali smo pokrajino Bele Krajine, Gorenjske Notranjske, Primorske, Dolenjske, Prekmurja, Slovenskih goric in Štajerske.

Že prvi skupni izlet je vse navdušil, saj smo se v Rogaški steklarni srečali z delavci med proizvodnim delom. V Rogatcu pa je bil del časa namenjen ogledu etnografskega muzeja na prostem. Dan smo si polepšali še s sprehodom med zdravilišnimi cvetličnimi nasadi.

Naslednje potovanje je bilo namenjeno v loški potok, ogled partizanske bolnišnice Ogenjca, obisk Jelenovega žleba in povratek skozi Glažuto in Jasnico pri Kočevju.

Naslednjič nas je pričakala valovita Bela Krajina onkraj Gorjancev z belimi brezami in urejenimi vinogradi ter prijaznimi ljudmi. Obiskali smo nedaleč od Semiča spomenik komandantu Stanetu, se pogovarjali o njegovih

junaštvih in zapeli nekaj partizanskih. Po kosilu v Radovici smo se ustavili pri spomeniku XIV. divizije v Suhorju in si pred tem še ogledali grad v Metliki, kjer je vzorno urejeno tudi pričevanje-muzej iz NOB.

Sledil je ogled muzeja v Železnikih, obisk veličastnega spomenika NOB v Dražgošah in nato ogled Kroke in tamkajšnjega muzeja.

Šmarješke toplice so s parki, hoteli in bazeni vse očarale, pa vendar, pred nami je bila Kostanjevica z muzejskimi zbirkami, formo vivo in še čem. Treba je bilo

še v Brežice in tamkajšnji grad na ogled zbirk, tudi iz NOB in prečudovite dvorane.

Na vrsti so bile Slovenske gorice in Radenci, ogled mlina na Muri ter nato v Juršincih ogled gospodinjske hiše, edine v Sloveniji.

Naslednjič smo se odpeljali na notranjsko spoznavat Cerkniško jezero; saj smo si v Dolenji vasi ogledali živo maketo tega fenomena ter multivizijo o jezeru in ljudeh ter živalih. Sledil je ogled gradu Snežnik in lovsko-polharskega muzeja. Da so ti kraji dali veliko žrtev v II. svetovni vojni kaže spomenik na Ulaki in v Novi vasi.

Ko smo se podali na pot v Bistro nismo imeli sreče z vremenom, pa vseeno smo si z zanimanjem ogledali mnoge zbirke Tehničnega muzeja. Še posebej je bila pozornost usmerjena v zbirko avtomobilov tovariša Tita; pa tudi tekstilni, lesni, lovski, živalski in drugi oddelki so močno vzbudili zanimanje; pa še mlin, žaga in kovačija. Morali smo po programu še v Idrijo in na grad, kjer

je pravo bogastvo zbirk o življenju in delu ljudi v rudniku živega srebra, ki je zdaj v zapiranju.

Maja meseca pa je bil že deveti izlet in sicer na Polzevo, kjer je pred vhomom v hotel spominska plošča z napisom: Na tem področju se je od 13. junija do 7. julija 1942 bojeval 1. slovenski proletarski udarni bataljon Toneta Tomšiča. Ko smo stopili iz avtobusa je že zapela harmonika Kompan Zlatke in nas spremljala ob petju partizanskih pesmi. O liku heroja Toneta Tomšiča nam je vodička že v avtobusu govorila. Prižgali smo svečke. V mislih smo bili z borci, ki so se tu bojevali. Odpeljali smo se v Stično. Blizu samostana stoji spomenik žrtvam 1941-1945 z napisom:

Žrtvam za našo svobodo

Brez vas tovariši gremo naprej!

A žrtev vaša pot nam razsvetljuje.

Zato živite!

Nihče ne umre kdor za svobodo se žrtvuje!

Tudi v Stično smo k spomeniku prinesli našo partizansko pesem. Zlatka je s svojo harmoniko in našim petjem pritegnila pozornost mimoidočih tako, da so se ustavljali

V stični

in poslušali, morda celo na tiho zapeli z nami. Nato smo si pod vodstvom ogledali stiški samostan in se za tem odpeljali na grad Bogenšperk, kjer je sledil ogled zbirk. Že polni vtisov in zadovoljni smo se odpeljali čez Šmartno ob Litiji na veliko Štango na kmečki turizem na »Hribčku«, kjer smo imeli kosilo in veselo popoldne. Običajno vsak izlet zaključimo ob prijateljskih pomenkih, petju in veselju.

Naše načelo pri organiziranju izletov je, da se imamo prav vsi lepo, da nekaj novega spoznamo, da ohranjamo tradicije iz NOB, skratka da se družimo enako misleči in da vsak izlet uspe.

To nam je doslej uspevalo, kar kažejo želje po novih izletih. Verjetno bo naslednji še to jesen; kam bomo šli pa naj ostane skrivnost. Verjetno pa se nam bodo spet pridružili člani ZB iz Pesja.

Z REDNE LETNE SKUPŠČINE

28. maja je bila redna letna skupščina OZ ZZB NOB, na kateri so delegati, ki so se konference udeležili v izjemno visokem številu, pregledali dosedanje delo in zastavili prihodnje naloge. Objavljamo referat predsednika OZ ZZB Bojana Kontiča in fotografije skupščine

Polovico mandata sedanjega vodstva območnega združenja borcev in udeležencev NOB je za nami. Naj mi bo dovoljena ocena, ki bo zvenela dokaj samozavestno. Naše delovanje je odlično! Postorili smo namreč skoraj vse kar smo napovedali za naš štiriletni mandat.

Obnova osrednjega spomenika » Onemele puške« bo letos končana. Pesek, ki mnoge moti bo odstranjen in nadomestile ga bodo aluminijaste plošče, ki bodo spomeniku dodale moderen videz. Temu bo sledila še ozelenitev okolice in poseg bo, kot sem dejal zaključen. Prav tako smo pred dnevi odprli stalno zbirko Šaleška dolina Med 1941-1945. To je seveda prvi korak, kajti kar celo desetletje smo imeli težave, ko so nas obiskovalci mesta povprašali o tej zbirki. Slišati je bilo pripombe, da je zbranega veliko več zgodovinskega gradiva iz tega obdobja in zakaj ni razstavljeno v celoti. Res je gradiva je toliko, da ga je nemogoče razstaviti v celoti, se pa bo razstava dograjevala in dopolnjevala ter seveda tudi širila in premestila, ko bodo zato zagotovljeni prostori. Imeli smo torej dve možno-

sti. Da počakamo, da bodo pripravljene prostori, ki bi omogočili na ogled postaviti obsežnejšo zbirko ali pa to kar smo storili oziroma so storili odgovorni za te zadeve. Prepričan sem, da smo se prav odločili.

Oba omenjena posega pa sta zahtevala precejšnja finančna sredstva, ki jih je znotraj proračuna zagotovila mestna oblast. Naj izkoristim to priložnost in se iskreno zahvalim velenjskemu županu Srečku Mehu.

Naše delovanje je torej skoraj v celoti odvisno od naklonjenosti politike na državni in lokalni - občinski ravni. Torej je še kako pomembno kdo so župani in kakšna je sestava občinskih svetov. Že res, da smo nepolitično združenje, a smo hkrati še kako zainteresirani, da so na odgovornih mestih ljudje, ki jim

naša zgodovina, ki so jo v pomembnem segmentu soustvarjali partizani, ni tuja. Zato je kar prav, da jasno in glasno povemo s kom smo zadovoljni in s kom ne. Vsi trije naši župani (Meh, Kopusar in Podgoršek sodijo v krog tistih, ki smo z njimi v našem združenju zadovoljni)

Že nekaj časa se sprašujem ali je dovolj, da v združenju zgolj skrbimo zato, da se zgodovina ne bi potvarjala in da se spomnemo vseh obletnic povezanih z NOB, nič pa ne rečemo o aktualnih dogodkih, ki smo jim priča v vsakdanjem življenju. Morda bi bilo dobro kdaj pa kdaj z odločnim nastopom povedati kaj si mislimo o današnjih razmerah v družbi in ali je to to, za kar

ste se in so se naši predniki borili in bili pripravljene žrtvovati svoje življenje. Pravijo, da se je med vojno pripravil teren za revolucijo, ki se je izvedla takoj po vojni. Nič čudnega, saj ljudje niso bili zadovoljni z življenjem, ki so ga živeli pred vojno. Prav tako smo se odločili za spremembo političnega sistema konec prejšnjega stoletja. Zakaj? Zato ker smo oziroma so

ljudje bili prepričani, da je pred njimi kvalitetnejše življenje. A takrat se nismo odločali za način privatizacije, ki je naplaval nekaj bogatašev in hkrati mnoge prikrajšal za eksistenčno pravico, to je pravico do dela. Tudi nismo glasovali za denacionalizacijo, ki vse povprek vrača premoženje mnogim, ki do tega niso upravičeni. Verjetno smo edina država, ki vrača na način brez omejitev. Nismo glasovali zato, da bi državno bogastvo kot so gozdovi vrnili cerkveni oblasti katere glavarstvo je v tuji državi. Zakaj pa med leti 1941 in 45

niso bili skupaj s partizani v svojih gozdovih? Tudi o tem bomo v prihodnje morali spregovoriti v našem združenju.

V obdobju delovanja, ki ga danes ocenjujemo smo postorili veliko. Kdor obišče naše prostore lahko opazi velike spremembe. Prostore je mestna uprava obnovila, svetniška skupina ZLSD pa nas je informacijsko opremila. Prepričan sem, da bomo do počitnic dobili tudi svojo spletno stran.

Pripravili smo kar nekaj odmevnih prireditev in proslav.

da država oziroma pristojno ministrstvo opredeli pomen in način vzdrževanja partizanskih spomenikov. Verjetno pa bo na razumevanje naletel tudi naš predlog, da se v občinskem proračunu zagotovi nekaj sredstev za ta namen.

Prav tako lahko ocenim kot dobro delovanje članov vodstva združenja, še posebej pa naj ob tem pohvalim in se zahvalim našemu uredniškemu odboru Šaleškega upornika. Menim, da je bila realizacija ideje o lastnem glasilu dobro sprejeta in da je vedno več tistih, ki želijo sodelovati s svojimi prispevki.

Naše združenje se pomlajuje in vedno več je v naših vrstah članic in članov, ki nismo doživeli vojnih grozot druge svetovne vojne. Prav je, da vse ljudi dobre volje s posluhom za dejansko zgodovino in željo po ohranjanju tradicij NOB povabimo in sprejmemo v naše združenje. Eden od načinov bo tudi objava pristopne izjave na spletni strani združenja.

Spoštovane tovarišice in tovariši. Delegatke in delegati. Cenjeni gostje. V obdobju, ki je za nami smo vstopili v vojaško zvezo Nato in postali enakovpravna članica Združene Evrope. Ponosni smo lahko na prehojeno pot, ki ste jo in so jo trasirali naši predniki že mnogo pred tem, ko so nekateri naši politiki ugotovili svoje zasluge za Slovenijo danes. Naša zgodovina se piše že nekaj stoletij in ne dovolimo, da v roke dobijo radirko tisti, ki želijo izbrisati obdobje partizanstva in obdobje povojne obnove naše države. Nadaljujmo naše delo skupaj tako kot do sedaj! Naj se na koncu še enkrat zahvalim vsem vam, ki mi pri vodenju našega združenja uspešno pomagate!

Bojan Kontič

Foto: J. Miklavc

Naj jih omenim le nekaj:

tradicionalno srečanje na Graški Gori (borci, planinci, specialna policijska enota, Slovenka vojska, veterani, častniki in Sever), obletnica prihoda XIV divizije na naše območje (Osreške peči, Plešivec, Paka), obletnica smrti Karla Destovnika Kajuha, koncert Tržaškega pevskega zbora, komemoracije, Dan zmage, udeležbe na srečanjih in proslavah znotraj in izven naše države

Ko govorimo o našem uspešnem delovanju moram vsekakor omeniti vse naše predsednike in sekretarje krajevnih organizacij, ki s svojim neumornim delovanjem skrbijo za izvedbo svojih in naših skupnih projektov. Po opravljenih letnih skupščinah smo ugotovili, da bodo potrebne spremembe v KO Lokovica in Plešivec. Poleg kadrovskih sprememb bomo morali zahtevati,

PRESTRELJENA KRILA

6. Na prizorišču dogodka

Predvsem otroci smo od vseh strani drveli proti kraju dogodka po hribu navzgor, nato navzdol. Izpod hriba se je valil gost črn dim, tako da letala ni bilo treba iskati. Za popestritev bom v zvezi s tem omenil nekoliko komičen dogodek tistega dne. Blizu prizorišča je kakšnih dvesto metrov višje tekel skozi goščavo kolovoz. Ob njem je v grmovju ležal eden od obeh odtrganih letalskih motorjev tako, da je bil delno zapičen v zemljo, delno pa je štrlel ven. Ustavili smo se in opazovali, kaj bi to bilo. Skupaj z nami je do tu prišel tudi nek starejši mož s palico in nam na hitro strokovno razložil: »Fantje, ne ogledujte in ne dotikajte se te reči. To je granata od »debele Berte«. Bil sem v prvi svetovni vojni in vem, kaj ta pošast lahko naredi, zato ne hodite blizu!«

No, sam nisem bil tako naiven in sem kljub svarilu pogledal malo bližje in videl zvite popelerje motorja. Takoj mi je bilo vse jasno, tudi »debela Berta«.

Hitro sem pretekel še preostalo pot in prispel na prizorišče. Tam so že bili ljudje iz bližnje okolice. V goščavi je ležal ogromen kup zveržene pločevine, gorelo je in prasketalo, ker je bilo v letalu najbrž še precej neuporabljenega streliva, večjih eksplozij pa ni bilo. V okolici sem videl kar precej raznih ostankov in tudi redenike streliva, katerih del hranim kot spomin še sedaj. V tem spisu pa kot dokumentarno prilogo objavljam tudi fotografijo.

Po nekaj minutah, ko sem se tako razgledoval, me je nekdo vprašal: "A vidiš mrtve?" Kakšnih deset metrov od letala sem v grmovju zagledal mrtvega letalca. Od mene je bil starejši le dve leti, morda tri, srečo je gledal v nebo. Zdelo se mi je, da gleda daleč, daleč, in da nekoga čaka. Sicer pa je bilo njegovo telo ena sama zmečkanina. Ko sem se še razgledoval po prizorišču, sem tik ob gorečem letalu videl še dva mrtva letalca, enega je bilo samo pol. Vsem je bilo videti, kot da s pogledom nekoga iščejo. Žal so ti bili daleč, predaleč. Nekdo iz množice je dejal, da to niso vsi mrtvi, da eden visi na kolu v bližnjem vinogradu, drugi pa leži pri kozolcu. Šli smo pogledat še ta dva. Rečem lahko samo, da je bil prizor grozljiv. Pri nas so v vinogradih kot opore trti srednje debeli leseni koli in nesrečnik se je nabodel na enega od teh kolov. Drugi, ki je padel pri kozolcu, je z lastnim telesom napravil trideset centimetrov globoko kotanjo. Padalo je imel zloženo na prsih, na vrhu pa mehanizem za odpiranja padala. Mehanizem je imel ročko in dve vzmeti, ki so bile okrvavljene, padalčevi prsti in dlan pa dobredno zrezani. Nesrečnik je imel polomljen trup, roke in noge, le glavi, pokriti z usnjenim pokrivalom, je bilo prizaneseno in ni bila popolnoma razbita.

Gospodinja v tej hiši, Ivanka Plaskan, je kot pobožna ženička hotela nesrečniku po krščanski navadi prižgati svečko, a smo ji odsvetovali. Nemška policija namreč še ni prišla in bi si to dejanje lahko razlagala po svoje in ženička bi lahko imela zaradi tega hude posledice. Prižgano svečko je kljub temu postavila pred razpelo, in tam je gorela vsem padlim nesrečnikom. Bil je že skrajni čas, kajti nekaj trenutkov za tem je prišla nemška policija in začela mrtve preiskovati.

Približno 20 metrov nižje ob kmetiji pa je ležal še en hudo ranjen letalec, vendar še živ. Doskočil je z odprtim padalom, imel pa je smolo, da se je zapletel v visoko češnjo ali hruško in obvisel. Ne vem, kaj se zgodilo, da se je »slekel«, se pravi, da so popustile vezi padala, padel na tla in se zaradi padca smrtno poškodoval. Živel je še kakšni dve uri in umrl vpricho nas. Ni bilo zdravnika, nikogar, ki bi mu pomagal. Mi pa, ki smo ga opazovali, mu tudi nismo znali pomagati.

Tako se je tistega dne končala pot osmih mladih mož, ki so

prišli pomagat nam kakor vsem prebivalcem Evrope, znebiti se okupatorja in tirana. Osem tisoč kilometrov proč od doma in svojcev so tu darovali največ, kar lahko človek daruje - svoje življenje! Naslednji dan so bili pokopani na pokopališču v Andražu, kamor sta jih na vozu, ki so ga vlekli volji, pripeljala okoliška kmeta po naročilu Nemcev. Šele leta 1946 so bile njihove kosti prekopane in prenesene v ZDA.

Jaz pa sem si tistega dne v spomin na dogodek vzel iz razbitin letala kos streliva, ki ga hranim še danes.

Jože Berdnik

(odlomek iz daljšega spominskega zapisa "Prestreljena krila", ki opisuje sestrelitev ameriškega letala nad Šmartnim ob Paki)

SREBRNA PLAKETA ALOJZU HUDARINU - SLAVKU

Odbor za priznanja Glavnega odbora ZZB NOB Slovenije, je na svoji seji dne 26. maja podelil na predlog Območnega združenja ZZB NOB Velenje, podelil Alojzu Slavku Hudarinu Srebrno plaketo Zveze združenj borcev in udeležencev NOB Slovenije! Iskrene čestitke!

GRB MESTNE OBČINE VELENJE JOŽETU POVŠETU - ENGELBERTU

Svet mestne občine Velenje je na svoji 16. seji sprejel sklep, da se v letu 2004 podelijo trije grbi mestne občine Velenje. Med nagrajenimi je Jože Povše - Engelbert, ki mu seveda iskreno čestitamo!!!

Iz obrazložitve ob sklepu o visokem priznanju:

»Gospod Jožef Povše Engelbert se je v Velenje priselil leta 1961 in se zaposlil na Rudarskem šolskem centru kot učitelj praktičnega pouka v kovinarski stroki.

Poleg svojega dela in poslanstva pri izobraževanju mladih se je Jožef Povše vključil v delo SZDL in sindikata. Predlagani je bil več let aktiven predsednik moškega in ženskega košarkarskega društva.

Hkrati se je takoj ob prihodu pridružil udarniški izgradnji Velenja tudi v vlogi organizatorja z bogatimi izkušnjami, pridobljenimi na mladinskih delovnih akcijah, kot so

Šamac - Sarajevo, Goriški Lijak in Nova Gorica. Bil je tudi član družbeno političnega zbora Občine Velenje. Za svoje delo je bil tudi večkrat nagrajen, med drugim je tudi dobitnik priznanja Osvobodilne fronte. Poleg vojaških odlikovanj - Medalje za vojne zasluge in

Medalje za hrabrost je bil odlikovan tudi z Ordenom dela s srebrnim vencem in z Zlato plaketo ZZB NOB Slovenije.

V zadnjem desetletju je uspešno vodil Medobčinsko združenje borcev in udeležencev NOB, ter si prizadeval za tesnejše sodelovanje med združenjem, ki ga je vodil, Zvezo slovenskih častnikov, Zvezo veteranov vojne za Slovenijo in združenjem SEVER. S sodelovanjem in vodenjem spominskih slovesnosti je aktivno sodeloval pri posredovanju zgodovinski izkušnji in krepitevi domoljubne zavesti naših občank in občanov.«

UMORJENI KOT TALCI MED NOV 1941 - 1945 NA OBMOČJU OBČINE ŠMARTNO OB PAKI

Pod tem naslovom so 24. junija v Šmartnem ob Paki odprli zanimivo razstavo, ki priča še o eni strani okupatorjevega nasilja v naših krajih. Avtorja razstave sta Janko Goričnik in Damijan Kljajič, skupaj z dr. Milanom Ževartom, ki je prispeval besedila na razstavi in v zloženki, ki je ob tem izšla. V trinajstih streljanjih /po različnih krajih Slovenije/ je okupator ustrelil kar 45 prebivalcev s področja današnje občine Šmartno ob Paki, kar je za tako majhno področje izredno visoka številka!

Razstavo, ki so jo skupaj pripravili občina Šmartno ob Paki, Mladinski center Šmartno ob Paki in Muzej Velenje, si lahko ogledate do konca septembra, vsak dan od 18. do 20. ure.

(Foto: Janez Poles)

ODŠLI SO

NAŠE VRSTE SO ZAPUSTILI NASLEDNJI ČLANI IN ČLANICE ZZB

Marjeta KOTNIK, rojena 03.06.1913 - umrla 28.01.2004
Med okupacijo sta z možem vseskozi podpirala partizane s hrano in z obvestili na predelu Pristava. Bila je članica ZB NOB Ravne.

Lucija LESNJAK, rojena Verzelak, rojena 13.12.1913 - umrla 19.04.2004
Aktivno je sodelovala z NOB na terenu Velikega vrha. Bila je članica krajevne organizacije Šmartno ob Paki

Ivan RIBIČ, rojen 17.03.1925 - umrl 24.03.2004
Bil je borec 5. brigade Ivana Cankarja, ki je bila v sestavu 15. divizije in vključena v 7. korpus NOV in POJ. Bil je dolgoletni član krajevne organizacije ZB NOB Stara vas.

Pavla DELČNJAK, rojena Pušnik, rojena 15.06.1919 - umrla 22.04.2004
Sodelovala z NOB v času od 15.07.1944 do 15.05.1945 kot obveščevalka na terenu Dolič, Vitanje, Pohorje. Bila je članica krajevne organizacije Škale.

Adolf BRGLEZ, rojen 02.07.1913 - umrl 04.04.2004
Bil je borec Šerčerjeve brigade in dolgoletni član krajevne organizacije ZB NOB Stara vas

Anton HUDOURNIK, rojen 08.01.1928 - umrl 24.04.2004
Med vojno je bil zaprt v Celjskem Piskru zaradi sodelovanja v NOB, nato poslan na delo v Rogaško Slatino do konca vojne. Bil je član ZB NOB Ravne, lovec in čebelar na svoji kmetiji.

Ana BELTRAM, rojena 21.07.1922 - umrla 06.04.2004
Za cilje NOB se je že v letu 1941 vključila kot aktivistka in obveščevalka za področje šaleške doline. Skupno z možem Ivanom sta bila 27.07.1944 aretirana in oba poslana v taborišče Rawensbruck. Tam je mož tudi preminil. Po končani vojni se je

bolehna vrnila domov v Šoštanj. V letu 1968 se je poročila vnovič z Mariom Beltram. Bila je članica borčevske in invalidske organizacije ter prejela medaljo zasluge za narod. Bila je članica krajevne organizacije Ravne.

Dr. Jože ROGEL, rojen 06.09.1919 - umrl 28.04.2004
Bil je član krajevne organizacije ZB NOB Šmartno.

Stanko RAJŠTER, rojen 16.05.1925 - umrl 07.04.2004
Med NOB je aktivno podpiral partizane, od 04.11.1944 do 15.05.1945 je bil borec Šerčerjeve brigade. Prejel je medaljo zasluge za narod. Bil je član krajevne organizacije Ravne.

Alojzija PIRMANŠEK, rojena 21.05.1913 - umrla 25.05.2004
Sodelovala je v NOB, je žena umrlega borca. Bila je članica krajevne organizacije Podkraj-Kavče

David - Darko JAZBINŠEK, rojen 14.02.1923 - umrl 01.06.2004
Bil je borec Bračičeve brigade. Odlikovan z medaljo za hrabrost in z medaljo za vojne zasluge, prejel je red dela s srebrnim vencem. Prejel je priznanje za dolgoletno družbenopolitično delo v Topolšici. Bil je član in dolgoletni predsednik KO ZZB Topolšica in je prejel priznanje Območnega odbora ZZB NOB Velenje.

Ivan ŠTAJNER, rojen 10.09.1926 - umrl 03.06.2004
Bil je borec - mitraljezec v 3. bataljonu vojske državne varnosti. Je nosilec več vojaških odlikovanj. Bil je član ZB NOB Šmartno.

Franc OCEPEK, rojen 08.08.1912 - umrl 10.06.2004
V NOB je sodeloval od leta 1943 kot aktivist na terenu in kurir vse do konca vojne. Njegova udeležba in aktivnost je bila v času vojne težka in odgovorna. Leta 1948 je bil sprejet v članstvo organizacije ZZB - NOB. V krajevni organizaciji Pesje je bil aktiven vse do svoje smrti.

Dostikrat članice in člani organizacije ne vemo na koga bi se obrnili v zvezi z našim statusom, pravicami itd...

Če imate kakršnokoli vprašanje s tem v zvezi, se lahko obrnete na Upravno enoto Velenje - Oddelek za občo upravo in druge upravne naloge in skupne zadeve.

Telefonska številka: (03) 8995 772.

OKUPATOR STRELJA TALCE

Med leti 1941-1945 smo že prvo leto spoznali, videli na lastne oči najkrvoločnejši teror nad slovenskimi družinami in mučeniško trpljenje prvih partizanov in njihovih svojcev. Vtisnjeno v našem otroškem spominu je danes nepozaben grenak pečat resnice o nekdanjem sodelovanju z okupatorjem in današnjem sprenevedanju.

Hiša nad vasjo Sp. Dobrova, v kateri smo živeli, je danes videti mirna a je polna doživetij, največ neprijaznih. Grozni piski lokomotiv, ki so za sabo vlekli polne vagone slovenskih družin, pregnanih z lastnih domov, brez imetja, na Hrvaško, Srbijo, Bosno ali v taborišča. Zlobo in barbarstvo, ki so ga naše otroške oči videle nam bo ostalo v spominu za vse življenje.

Ponoči in podnevi smo slišali posamezne strele in rafale iz smeri Celja. Kaj se je dogajalo za zaprtimi vrati zaporja Stari pisker tedaj nismo vedeli. Boleč je bil pogled na plakate, ki so jih povsod izobešali, na imena ustreljenih. Gorje tistemu, ki bi plakat strgal ali odstranil. Okupator pa grozodejstev ni počel le v zaporih in taboriščih. Posledice njegovih dejanj so bile vidne tudi v javnosti. Tako se je zgodilo, da sva z mamo šla v Spodnjo Hudinjo in ob poti videla, da na njivi leži telo domačina, ki je bilo vso iznakaženo in oblitno s strjeno krvjo. Dolge tri dni ni smel nihče poskrbeti za dostojen pokop.

V teh groznih dnevih leta 1942 sem moral kot otrok pri namišljenih igračah preživljati dneve, zaradi varnosti, v utesnjenem domačem dvorišču. Nekega toplega spomladanskega dneva sem pozabil na zahtevo staršev »nikamor od hiše« in se oddaljil do cvetoče žive meje. Takrat me zdrami znan okupatorjev oster glas »schnell« a glas ni bil namenjen meni temveč nekemu na drugi strani žive meje. Vrtnem se skozi bezgove

veje, da vidim, kaj se tam dogaja. Na drugi strani pokopališča sovražnik ostro preganja civiliste, ki kopljejo veliko jamo.

Le čemu kopljejo tako veliko jamo, ali bo grobnica, se sprašujem? In tedaj pripelje velik tovorni avto, gotovo material. Delavci spustijo stranico in tedaj na mojo grozo zagledam polno surovo obdelanih krst. Delavci so znosili krste do jame, umaknili pokrove in po ukazu zmetali mrtva telesa v jamo. Ves pretresen sem se vrnil domov in povedal, kaj sem videl na pokopališču.

Ta dan in nekaj naslednjih je tovornjak s surovo obdelanimi krstami večkrat pripeljal na pokopališče. V dveh večjih in manjših jamah je pokopano verjetno 100 talcev iz Starega piskra. Slava vsem.

Toda danes tega pokopališča ni več. Pred 35 leti so ga sanirali. Toda kje so danes kosti ustreljenih iz Starega piskra? Skoraj gotovo na Teharjah. Danes je tam pomnik slovencev trpečih od partizanskih sodišč. Ne vem, ker še nisem obiskal pomnika.

Da krvniško delo v Starem piskru kljub grozotam v letu 1942 ni omajalo zavest večine okoliških prebivalcev in meščanov Celja se vidi še v večji pomoči aktivistom OF in partizanom ter v vstopu v njihove vrste. Tako so se okrepili napadi partizanov na manjše sovražnikove posadke navkljub sovražnikovi premoči v orožju in vojaštvu, katerim so bili v pomoč tudi domači izdajalci.

Za konec »moje resnice« naj še povem, da so konec aprila 1942 po vseh vrhovih okoli Savinjske doline v večernih urah, in sigurno po vsej Sloveniji, zagoreli mogočni kresovi v pozdrav uporu slovenskega naroda in obletnici ustanovitve OF pred letom dni v Ljubljani.

DOPISUJTE V

ŠALEŠKI UPORNIK

Vse bralke in bralce vabimo, da s svojimi prispevki obogatijo prihodnje številke našega glasila. Naslednja številka izide predvidoma konec septembra 2004.

Prispevke pošljite na naslov: Območno združenje borcev in udeležencev NOB, Kopališka 3, 3320 Velenje

KNJIGA SPOMINOV - SODELUJTE!!!

Drage bralke in bralci! Zanesljivo ste opazili, da Šaleški upornik objavlja vedno več spominov naših članov in članic na čase NOB... Pa smo začeli razmišljati, da bi te spomine nekako zajeli v pravo, pravcato knjigo - danes recimo Knjigo spominov. In ni trajalo dolgo časa, pa je odločitev padla - torej Knjiga spominov bo! Izšla bo ob 60 letnici podpisa nemške kapitulacije v Topolšici - torej 9. maja 2005! Časa je dovolj. Od danes naprej zbiramo prispevke v to knjigo. Kdorkoli izmed vas, ki ima spomine na vojni čas in količkaj smisla za pisanje, ali pa koga od znancev, sorodnikov, ki bi zapisal vaše spomine, lotite se pisanja! Škoda bi bilo, da dogodki uidejo v pozabo. Nobenih omejitev glede besedila ne postavljamo - lahko je čisto kratka črtica, lahko je pozabljen pesem, lahko daljši spomin... Naša želja je le, da je avtor član ene od osnovnih organizacij v Šaleški dolini, zgodba pa se lahko dogaja v Šaleški dolini ali pa kje drugje. Prispevke bomo zbirali vse do konca leta 2004, lahko pa jih oddate kateremu od članov odbora, ali v pisarni združenja, ali svojemu predsedniku... bodo že našli pot do knjige. Če ste si prijazni z računalnikom, bomo še bolj veseli diskete, ali morda celo elektronske pošte.

Rekli smo, da je časa dovolj ... opozorite tudi prijatelje in znance... če jim ni do pisanja, vi zapišite njihove spomine... In ne skrbite - če se vam zdi, da v pisanju niste čisto doma - tekste bodo pregledali in polikali lektorji!!! Za honorarje žal ne bomo imeli denarja, ampak prepričani smo, da bo že izid knjige vsem nam pomenil veliko!

Kar korajžno! Obeta se izjemno zanimiva knjiga!

malo za šalo?

V razpravi na redni letni skupščini je predsednik naše organizacije med drugim dejal: "Danes je vedno manj tistih, ki dajo!".

IZID KNJIGE KOLABORACIJA SLOVENIJE

Izšla je knjiga Marjana Učakarja - Luba o kolaboraciji v Sloveniji. Osem let je obiskoval sodišča, muzeje, brskal po arhivih okupatorja, proučeval podatke domače in tuje. Podatke je dobil iz arhiva Republike Slovenije in iz vojno-zgodovinskega inštituta JLA .

V knjigi zapisani dokumenti povedo pravo resnico; v Jugoslavijo je bilo leta 1945 vrnjenih 200.000 kolaborantov, od tega je v petih konvojih pripeljano 8.263 ujetnikov domobranske vojske. Dokument o predaji in prevzemu sta podpisala častnika angleške in jugoslovanske tretje armade. V zapore OZNE v Šentvid pri Ljubljani je bilo privedeno 7.063, v Teharje pri Celju pa 1.200 domobrancev. Posamezno so stopali pred preiskovalni in sodni organ. Številni so bili takoj izpuščeni, za njimi so stopali v svobodo amnestirani, ostali so bili kaznovani po teži greha, mnogi obsojeni na smrt... Enotna cena knjige za borce NOB je 3000 sit. Knjigo je možno naročiti po povzetju posamezno ali skupinsko za področne organizacije ZB pismeno, telefonsko ali po faksu.

Marjan UČAKAR, Vrhovci c.XXVI / 15. 1000 Ljubljana
Tel.- 01 256 80 37, ali 041 / 389 882, Faks - 01 2576063

Nasvidenje 4. septembra ob 11. uri na Graški Gori - na srečanju borcev in planincev Šaleške doline

Šaleški upornik, interno glasilo območnega združenja ZZB NOB Velenje

Uredniški odbor: Marjana KOREN, Jože POVŠE, Bojan VOH, Jože DRAČKO, Vlado VRBIČ (urednik)

Naslov uredništva: Območno združenje borcev in udeležencev NOB, Kopališka 3, 3320 Velenje

Naklada: 1300 izvodov **Tisk:** GRAFIS Velenje